OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

LsN Virpi Korhonen

8.11.2018

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI PANKKI- JA MAKSUTILIEN VALVONTAJÄRJESTELMÄSTÄ JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta (HE 167/2018 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi pankki ja maksutilien valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on edistää viranomaisen sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:n kannalta siltä osin kuin sääntelyssä on kyse henkilötiedoista. Lausunnossa on arvoitu esitystä tästä näkökulmasta.

Yleistä

Perustuslakivaliokunta on viime aikaisessa lausuntokäytännössään katsonut, että lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa (ks. PeVL 14/2018 vp). Erityislainsäädännön tarpeellisuutta on kuitenkin arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (PeVL 14/2018 vp). Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa edelleen syytä arvioida myös valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp).

Hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. esim. PeVL 1/2018 vp). Henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa perustuslakivaliokunnan mukaan suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp).

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Yleistä tietosuoja-asetusta yksityiskohtaisemman sääntelyn tarve tulee perustella myös tietosuoja-asetuksen puitteissa tapauskohtaisesti (PeVL 17/2018 vp).

Tietosuoja-asetuksen mukaan 6 artiklan 3 kohdassa säädettyyn liikkumavaraan perustuvan kansallisen sääntelyn edellytyksenä on, että lainsäädäntö täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen ja on oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Lakiehdotus pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (1 LE)

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja pankki- ja maksutilirekisteristä.

Pankki- ja maksutilirekisteri ja siihen tallennettavat tiedot

Lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Tulli ylläpitäisi rekisterinpitäjänä pankki- ja maksutilisrekisteriä, jonka käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien eräin edellytyksin myös luottolaitosten toimittamia laissa määriteltyjä tietoja. Säädetystä käyttötarkoituksesta ei ilmene mitä tarkoitusta varten vastaanottaminen ja tallettaminen tapahtuu. Rekisterin käyttötarkoituksessa ei myöskään ole huomioitu tietojen luovuttamista, vaikka se lienee lain 1 §:ssä määritellyn tarkoituksen perusteella rekisterin olennainen käyttötarkoitus.

Esityksen perustelujen mukaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään kerättävien ja sen kautta luovutettavien tietojen käsittelyperuste on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta, eli tietojen käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi.

Tallennettavat tiedot ovat henkilötietoja. Rekisteriin tallennettavat ja samalla sinne maksulaitoksilta, sähkörahayhteisöiltä, virtuaalivaluutan tarjoajilta osin myös luottolaitoksilta luovutettavat asiakkaita koskevat tiedot on määritelty lakiehdotuksen 6 §:ssä huomattavan yksityiskohtaisesti. Rekisterin tietosisältöön ei kuulu erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tai muita arkaluonteisia tietoja, joten tästä näkökulmasta tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä ei ole tarpeen arvioida yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan käsittelyperusteiden tai perustuslakivaliokunnan sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta.

Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaan pankki- ja maksutilirekisteriin merkityt tiedot ovat salassa pidettäviä. Ehdotus on näin ollen merkityksellinen myös viranomaisen asiakirjojen ja muiden tallenteiden julkisuutta koskevan perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta. Mainitun säännöksen mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi erikseen lailla rajoitettu.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa tai muuallakaan ei ole arvioitu ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädettyyn välttämättömyysedellytykseen. Sen sijaan pykälän perustuissa on viitattu viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 621/1999; julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 23 kohdan salassapitoperusteeseen. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa korostetaan sitä, ettei mikä tahansa yksittäinen tuloa koskeva tieto kuulu salassapidon piiriin, vaan että kysymys on tiedoista, joilla laajemmin kuvataan henkilön taloudellista asemaa kokonaisuutena. Säännöksen perusteella vaikuttaa siltä, että rekisterin tietosisälöön ei kuulu taloudellista asemaa kokonaisuutena kuvaavia tietoja. Sen sijaan kyseessä voivat olla pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot.

Ehdotettu kattavaan salassapitoon pohjautuva sääntelyratkaisu muistuttaa tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018) valittua ratkaisua, jossa myös salassapidettävää tietoa ainoastaan edelleen välittävän viranomaisen tietojärjestelmän tietosisältö on kokonaisuudessaan säädetty salassapidettäväksi, mutta tietoja järjestelmään luovuttavia ja tietoja järjestelmästä saatujen luovutusten perusteella käyttäviä tahoja koskeviin julkisuus- ja salassapitosäännöksiin ei ehdoteta muutoksia, joka rajoittaisi tietojen julkisuutta. Mainittu laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän toinen osa koostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä. Mainitun sähköisen järjestelmän ylläpitäminen on luottolaitoksen velvollisuus. Ne tiedot, jotka luovutetaan (ja voidaan luovuttaa) tiedonhakujärjestelmän avulla, on määritelty lakiehdotuksen 4 §:ssä. Säännös pitää sisällään myös kansallista lisäsääntelyä. Tiedonhakujärjestelmässä tietojen luovuttaminen tapahtuu rekisterinpitäjänä toimivalta luottolaitokselta suoraan tiedon saantiin oikeutetulle viranomaiselle ja luovuttavat tiedot voivat pitää sisällään myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tai muita arkaluonteisia tietoja. Järjestelmän avulla luovutettavia tietoja ei tallenneta itse tiedonhakujärjestelmään.

Esityksen yleisperustelujen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin sisältyvien tietojen käsittely perustuisi 9.2 artiklan g alakohtaan. Mainittu kohta edellyttää, että laissa säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Esityksen perustelujen mukaan tiedonhakujärjestelmään liittyy henkilötietojen suojan kannalta riski erityisesti mahdollisen tietomurron osalta. Riskiä voidaan vähentää järjestelmään luotavilla tietoteknisillä suojausmekanismeilla. Lisäksi yksittäisten virkamiesten järjestelmän oikeudettoman käytön kiinnijäämisriskiä voidaan tehostaa lokitietojärjestelmään liittyvillä ratkaisuilla. Lokitiedoista ehdotetaan säädettäväksi erikseen, tosin tältä osin sääntelyliikkumavaraa ei ole kuvattu, mutta se perustunee 6 artiklan 3 kohtaan. Samoin riskiä on katsottu voitavan vähentää säätämällä EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetulle kunkin viranomaisen tietosuojavastaavalle velvollisuus valvoa tiedonhakurajapinnan käyttöä. Myös tätä koskeva säännös on lakiehdotuksen 10 §:ssä.

Tietojen luovuttaminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä. Säännös koskee sekä pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää että pankki- ja maksutilirekisteriä. Säännöksessä on lueteltu ne viranomaiset, joilla on oikeus saada järjestelmästä tietoja. Säännöksessä on myös lueteltu ne tarkoitukset, joiden suorittamiseksi tietojen on oltava välttämättömiä.

Silloin, kun henkilötietojen käsittelyn on arvioitu perustuvan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtaan, voidaan 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisen liikkumavaran puitteissa säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Jos tietoja luovutetaan organisaatiolta toiselle, tulee huomioida tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen käyttötarkoitussidonnaisuus.

Esityksen perusteella pankki- ja maksutilirekisteriin kerättäisiin ja sieltä luovutettaisiin sekä luottolaitokset luovuttaisivat keräämiään ja tallentamiaan henkilötietoja tiedonvaihtojärjestelmän avulla eri käyttötarkoituksiin kuin mihin ne on alun perin kerätty. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta voidaan poiketa yleisessä tietosuoja- asetuksessa erikseen säädetyin edellytyksin.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (esim. PeVL 15/2018 vp). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (esim. PeVL 19/2012 vp).

Esityksen perustelujen mukaan tiedonsaantia 3 §:n nojalla eivät estäisi eri laeissa säädetyt salassapitosäännökset tai muut tiedonsaantia koskevat rajoitukset, jos tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jos ne muuten ovat välttämättömiä pykälässä mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyyden edellytyksistä on perustelujen mukaan säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskevissa erityislaeissa.

Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä säännöksessä määritellyt tiedot, jos toimivaltaisella viranomaisella on lakisääteinen oikeus saada tiedot. Perustelujen mukaan momentin johtolauseessa viitattaisiin toimivaltaisen viranomaisen lakisääteiseen tehtävään, jonka nojalla sillä on jo voimassa olevan lain nojalla oikeus saada tietoja pankki- ja maksutileistä. Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin säännöstä ei siis vaikuta olevan tarkoitettu tiedonsaantioikeuden perustavaksi tietojen luovuttamista koskevaksi säännökseksi, vaan se vaikuttaa koskevan tietojen luovutustapaa. Pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen

on yksilöitävä säännös, jonka perusteella se pyytää tietoja. Perustelujen mukaan viranomainen vastaa siitä, että sillä on lakisääteinen oikeus pyytää tiedot ja peruste tulee määrittää tietoja pyydettäessä. Huomattava tältä osin kuitenkin on, että yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjä on aina vastuussa siitä, että tietoja käsitellään (ml. luovutetaan) lainmukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 14/2002 vp arvioinut pankkisalaisuuden suhdetta yksityiselämän suojaan. Lausunnon mukaan pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kosketa yksityiselämän ydinaluetta. Tuolloin arvioitavina olevissa säännöksissä tietojen saanti rahalaitokselta oli kuitenkin kytketty edellytykseen, ettei riittäviä tietoja ja selvityksiä saada muutoin ja on perusteltua syytä epäillä etuuden hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Tietopyyntö oli myös tehtävä kirjallisesti ja hakijalle tai saajalle on annettava tieto ennen pyynnön esittämistä. Näiden seikkojen vuoksi ehdotetun ei tuolloin katsottu vaikuttavan lakiehdotusten käsittelyjärjestykseen.

Lakiehdotuksen 3 §:stä tai sen perusteluista ei käy selkeästi ilmi, onko pykälässä tarkoitettua välttämättömyyttä säännöksessä mainittujen käyttötarkoitusten kannalta arvioitaessa otettava huomioon mainitun kaltaiset erityislaeista tulevat lisäedellytykset tietojen luovuttamiselle. Jos ne otetaan huomioon, eivät tiedonsaantioikeudet suhteessa luottolaitoksiin vaikuttaisi muuttuvan nykyiseen verrattuna, muutoin kuin mahdollisesti sähköisen luovutustavan ja -kanavan osalta. Sen sijaan, jos viranomaisen tiedonsaantioikeuden on tarkoitus perustua vain 3 §:ssä säädettyyn ja tietoja on tarkoitus luovuttaa suoraan ehdotetun 3 §:n nojalla, sen estämättä mitä mahdollisesti 3 §:ssä säädettyjä viranomaisia koskevissa erityislaeissa säädetään tiedonsaantioikeuksista suhteessa luotto- tai muihin rahalaitoksiin, voivat tiedonsaantioikeudet suoraan luottolaitoksilta väljentyä nykyisestä. Perusteluissa kuvataan esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen osalta vain tulotietojen huomioon ottamisesta etuuksia koskevassa päätöksenteossa. Voimassa olevassa etuuslainsäädännössä on kuitenkin erikseen määritelty milloin ja millä edellytyksin Kansaneläkelaitoksella on oikeus tiedonsaantiin nimenomaan suoraan rahalaitokselta. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta 3 §:ssä mainittuja viranomaisia koskeviin erityislakeihin muutoksia.

Pankki- ja maksutilirekisterin osalta Tullin tehtävänä on lakiehdotuksen 7 §:n mukaan luovuttaa tietoja toimivaltaisille viranomaisille. Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan tietoja voidaan luovuttaa ainoastaan mainitussa laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin sekä julkisuuslain 11 ja 12 §:n, 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Lakiehdotuksen 3 §:ssä on yksilöity tiedonsaantiin oikeutetut viranomaiset sekä ne käyttötarkoitukset, joita varten tietoja voidaan luovuttaa varsin yksiselitteisesti. Tiedonsaantioikeus on myös sinänsä sidottu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla välttämättömyyteen.

Sen sijaan luovutettavat tietosisällöt, eli mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus kohdistuu, eli mitä tietoja pankki- ja maksutilirekisteristä voidaan kulloinkin luovuttaa, jäävät ainoastaan 3 §:ssä säädetyn käyttötarkoitukseen sidotun välttämättömyyden

varaan. Koska mainittu rekisteri on uusi, ei erityislaeissa voine olla juuri mainittuun rekisteriin kohdistettuja tiedonsaantioikeuksia. Pankki- ja maksutilirekisterin osalta viranomaisten tiedonsaantioikeudet vaikuttavatkin olevan uusia ja perustuvan suoraan lakiehdotuksen 3 §:ään, jollei erityslakeihin ole nykyisellään sisältynyt yleistä mainittuja tietoja koskevaa viranomaiseen kohdistuvaa tiedonsaantioikeutta.

Koko pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän osalta on tiedonsaantioikeuksien lisäksi olennaista, että tiedonsiirto on järjestetty siten, että luovutetuksi tulevat vain kulloisenkin sovellettavaksi tulevan tiedonsaantioikeuden mukaiset tiedot.

Rekisteröidyn oikeudet

Lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentissa ehdotetaan rajoitettavaksi rekisteröidylle tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa säädettyä rajoitusoikeutta. Rekisteröidyn oikeuksia on mahdollista rajoittaa, jos rajoittaminen toteutetaan tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja siinä säädetyin edellytyksin. Rajoituksessa tulee noudattaa keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja sen tulee olla demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata jokin 23 artiklan 1 kohdassa luetelluista seikoista.

Esityksen perusteluissa on todettu, että mahdollinen rajoitus voisi estää tiedon hyödyntämisen toimivaltaisten viranomaisten toiminnassa ja se voisi estää yleisen edun kannalta tärkeiden viranomaistoimien suorittamisen tai rekisteröityä henkilöä koskevien taloudellisesti merkittävien päätösten, kuten Kansaneläkelaitoksen myöntämän etuuden, tekemisen. Kaikkien viranomaisten osalta tulisi olla kysymys 23 artiklan 1 kohdan lueteltujen tavoitteiden täyttämisestä. Ehdotettujen rajoitusten 23 artiklassa lueteltujen seikkojen perusteita ja niiden täyttymistä on arvioitu esityksessä pääpiirteittäin. Esityksessä ei ole arvioitu 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen erityisten säännösten tarvetta.

Lakiehdotuksen 15 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rikemaksua koskevan päätöksen julkaisemisesta. Julkistaminen voidaan perustelujen mukaan tehdä esimerkiksi Tullin internetsivuilla. Perustelun mukaan sääntely on Tullin osalta kansallinen ratkaisu suhteessa neljännessä rahanpesudirektiivissä edellytettyyn. Pykälän 2 momentin edellytyksin päätös voidaan julkaista ilman luonnollisen henkilön nimeä. Säännöksen perustuista ei käy kovin selvästi ilmi, miksi henkilötietojen julkistamisen tässä yhteydessä on katsottu olevan tarpeen. Säännöstä ei myöskään ole arvioitu käsittelyperusteen, käyttötarkoitussidonnaisuuden tai perustuslakivaliokunnan internetiin sijoitettavasta henkilörekistereitä koskevan tulkintakäytännön valossa.

<u>Laki virtuaalivaluutan tarjoajista (2 LE)</u>

Lakiehdotuksen 8 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi virtuaalivaluutan tarjoajia koskevaan rekisteriin merkittävistä tiedoista. Säännöksen osalta voidaan viitata edellä sääntelyn yksityiskohtaisuudesta todettuun. Ehdotuksesta puuttuu kuvaus käsittelyperusteesta ja sääntelyliikkumavarasta.

Lakiehdotuksen 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Finanssivalvonta voi saattaa henkilötietoja yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta. Oikeusministeriö on kiinnittänyt esityksen lausuntokierroksella huomioita, että perustuslakivaliokunta on pitänyt yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta olennaisena, että internetiin sijoitettavasta henkilörekisteristä tietoja ei voida hakea erilaisina massahakuina, vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina. Julkaistavia henkilötietoja ei kuitenkaan ole rajattu millään perustein. Henkilötietojen julkaisemisen oikeuttavasta sääntelyliikkumavarasta ei ole myöskään tehty selkoa.

Lakiehdotuksen 10 §:ssä ehdotettua viiden vuoden säilytysaikaa ei ole tarkemmin perusteltu. Lakiehdotuksen 14 §:n osalta tiedonsaantioikeus olisi syytä kytkeä välttämättömyyteen. Lisäksi on huomattava, että mainituissa tiedoissa on kysymys yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitetuista tiedoista, joiden käsittely tosin on suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla mahdollista, jos se tapahtuu viranomaisen valvonnassa.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (6 LE)

Yleistä tietosuoja-asetusta ei sovelleta silloin, kun henkilötietojen käsittely kuuluu niin sanotun rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU 2016/680) soveltamisalaan. Direktiiviä täytäntöönpanevaa yleistä lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys 31/2018 vp on eduskunnan käsiteltävänä.

Esitysluonnoksen sivulla 9 todetaan, että rahanpesun selvittelykeskuksen osalta yleisesti sovellettava henkilötietojen käsittelyä koskeva säädös olisi tilanteesta riippuen joko EU:n yleinen tietosuoja-asetus tai lakiehdotus henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE 31/2018 vp) sen mukaisesti, missä tietojärjestelmässä henkilötietoja käsiteltäisiin tai minkä viranomaisen kanssa rahanpesun selvittelykeskus tekisi yhteistyötä. Oikeusministeriö on lausuntovaiheessa korostanut, ettei sovellettava säädös määräydy sen mukaan, missä tietojärjestelmässä henkilötietoja käsitellään tai minkä viranomaisen kanssa yhteistyötä tehdään. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisala määritellään sen 2 artiklassa. Direktiiviä sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, tutkimisesta, paljastamisesta tai rikoksiin liittyvistä syytetoimista tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta. Direktiiviä sovelletaan myös, kun kyse on yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelusta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä. Toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan kaikkia viranomaisia, joiden toimivalta kattaa rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon. Toimivaltaisen viranomaisen käsite ulotetaan määritelmässä koskemaan myös sellaisia muita elimiä tai yksiköitä, joille on lailla annettu tehtäväksi käyttää julkista valtaa tai valtuuksia jossakin edellä mainitussa tarkoituksessa.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin tarkoittamalle toimivaltaiselle viranomaiselle voidaan toki kansallisessa lainsäädännössä antaa sellaisiakin tehtäviä, joita ei suoriteta rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten eikä

yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten. Tällöin siltä osin kuin näitä muita tarkoituksia varten suoritettava henkilötietojen käsittely kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, kyseinen käsittely kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan.

Lain 3 §:ssä on yksilöity rekisterin tietosisältö. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 kohta, joka mahdollistaisi valokuvan tallettamisen rahanpesurekisteriin. Valokuva voisi olla myös kasvokuva. Esityksessä on asianmukaisesti tuotu esiin, että kasvokuvat ovat biometrisiä tietoja, joiden käyttö on rikosasioiden tietosuojadirektiivin nojalla lähtökohtaisesti kielletty. Ehdotetun henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 11 §:n mukaan tällaisia tietoja saisi käsitellä, jos se on välttämätöntä, rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen edellyttämät suojatoimet on toteutettu ja jos käsittelystä säädetään laissa. Valokuvan tallettaminen on säännöksessä sidottu asianmukaisesti välttämättömyyteen asian käsittelyn kannalta. Säännöksen muotoilu ei tosin ole erityisen tarkkarajainen, mutta perusteluissa on todettu, että arkaluonteisten kasvokuvien käsittely olisi välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun valokuvat sisältäisivät tuntomerkkejä ilmoituksen kohteesta. Esityksen perusteluissa on kuvattu valokuvan käsittelyn edellyttämiä erityisten rekisteröityä koskevien asianmukaisten suojatoimien toteuttamista. Säätämisjärjestysperusteluissa ei erikseen ole käsitelty arkaluonteisten tietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä.